

A *Pomatias rivulare* (Eichwald, 1829) mecseki előfordulása (Gastropoda: Pomatiasidae)

UHERKOVICH ÁKOS – TÓTH ISTVÁN ZSOLT

ABSTRACT: [Occurrence of *Pomatias rivulare* (Eichwald, 1829) in Mecsek Mountains, South Hungary (Gastropoda: Pomatiasidae)]. Contrary of an earlier publication, in the Eastern Mecsek Mountains no the species *Pomatias elegans* (O. F. Müller 1774) but *Pomatias rivulare* (Eichwald, 1829) occurs in three sites. This occurrence confirms also another data concerning the Szekszárd Hills, Sötét-völgy. These occurrences have a great importance zoogeographically as it is the westernmost point of the area.

A védett *Pomatias rivulare* (Eichwald, 1829) fajnak csak két lelőhelye és kevés példánya ismert Magyarország területéről. SOÓS (1943) még csak a batorligeti ősláp területéről említi. Ezt az előfordulást később VÁGVÖLGYI (1953) is megerősíti, s jelzi élő példányok jelenlétét. A „Térképkötet” is csak innét jelzi (PINTÉR et al. 1979). Ez az élőhelye végveszélyben van elsősorban a kiszáradás és a degradáció miatt, később élő példányokat már nem is találtak (PINTÉR 1990). Újabban megtalálták a Szekszárdi-dombság egyik északra futó völgyében is (Sötét-völgy), ahol egy kisebb populációját fedezték fel 1985-ben (MAJOROS 1987, VARGA 1994). Keleties – pontusi–északkelet-balkáni – elterjedésű faj, amelynek nyugati area-pereme éppen érinti Magyarországot (KERNEY et al. 1983). Tőlünk keletre sok helyről ismert, például Romániából (GROSSU 1986, 1993), Bulgária (DAMJANOV, LIKHAREV 1975) vagy Törökország területéről (SCHÜTT 1993), valamint ezekről délre, délkeletre nagyobb területen: Bosznia, Szerbia, Krím-félsziget, Észak-Kaukázus (vö. DAMJANOV, LIKHAREV i.m.).

Ezzel szemben a Mediterráneum nagy részén és a Nyugat-Európában széles körben elterjedt és sokfelé tömeges *Pomatias elegans* (O. F. Müller, 1774) Magyarországon recens példányok alapján Tihanyból (Wagner 1938), Béraltavárról (KROLOPP, VARGA 1991) és Zákány–Órtilos vidékéről (KROLOPP, VARGA 1991, VARGA 1995, VARGA, UHERKOVICH 1998) ismert, utóbbi lelőhelyén kifejezetten tömeges. Ócsai előfordulása nem bizonyítottan recens. Emellett több szubfosszilis vagy fosszilis előfordulás is ismert (PINTÉR et al. 1979, KROLOPP, VARGA 1991).

Nemrég BÁBA és TÓTH (1999) közleménye tudósított a *Pomatias elegans* mecseki előfordulásáról. Mivel a közeli szekszárdi adat a *Pomatias rivulare* előfordulására vonatkozik és az onnét származó példányok határozása többszörösen ellenőrzött, s ugyancsak jelzik a Fruska Gorából is (SOÓS 1943, 1956); különösnek találtuk a másik faj, a *P. elegans* ily közeli biotópját. Éppen ezért újra vizsgáltuk a rendelkezésünkre álló anyagot. Ennek során beigazolódott, hogy a Kelet-Mecsek immár három pontjáról *Pomatias rivulare* (Eichwald, 1829) került elő. Mind a ház arányai, mind a héj felszíni mintázata és a házfedő szerkezete egyértelműen mutatja, hogy erről a fajról, nem pedig az eredetileg tévesen közölt *Pomatias elegans*-ról van szó.

Az eddig ismert lelőhelyek a Keleti-Mecsekből (leg. Tóth I. Zs.):

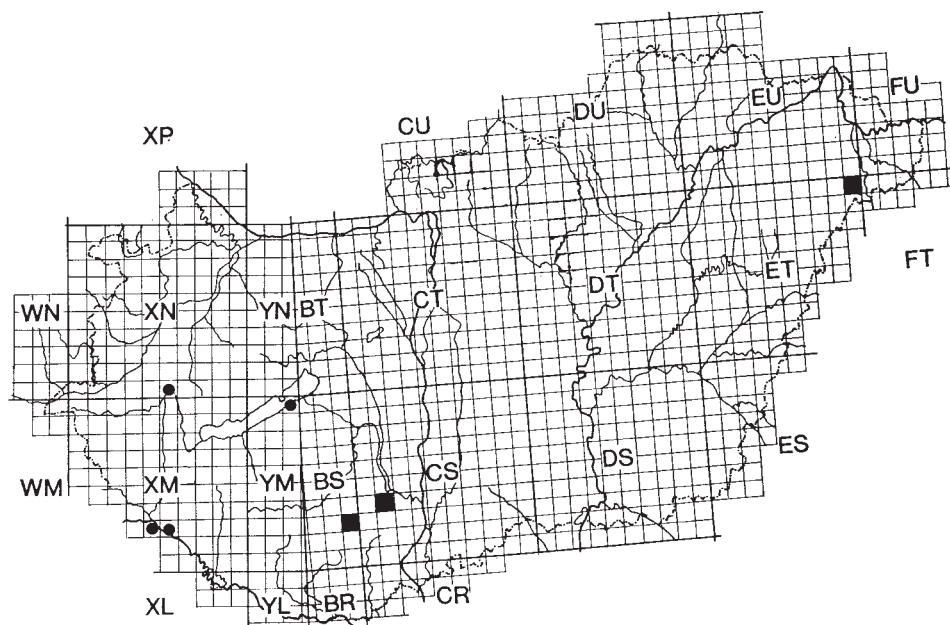
Máza, Kandina, 18° 23' 15" – 46° 14' 25"

Máza, riolittufa-bánya, 18° 23' 40" – 46° 15' 25"

Vékény, Csepegő-árok oldalvölgye, 18o 21' 05" – 46° 15' 30"

Minden lelőhelyén az üres héjak mellett élő példányok is előfordultak.

Az előfordulás állatföldrajzi szempontból igen jelentős, ugyanis ez legnyugatibb ismert adata, s mint a fő elterjedési területtől messzire elszakadt, izolálódott populáció természetvédelmi szempontból is nagy jelentőséggel bír. A Keleti-Mecsek Tájvédelmi Körzet elvileg megadja számára a területi védettséget is, azonban mivel areája feltehetően visszahúzódóban van, fokozottan érzékeny lehet a környezeti hatásokra, úgy mint a kiszáradásra, felmelegedésre. Valószínű, hogy csak ezekben az északra néző, nyirkos völgyekben tudott csak fennmaradni. Feltételezzük, hogy hasonló mecseki élőhelyeken másutt is előfordulhat.

1. ábra: A két hazai *Pomatias* faj recens elterjedési adatai (fekete négyzet: *Pomatias rivulare*, fekete kör: *Pomatias elegans*) Magyarország UTM rendszerű hálótérképén

Fig. 1. Recent distribution of two *Pomatias* species on the UTM grid map of Hungary (black square: *Pomatias rivulare*, black dot: *Pomatias elegans*)

Irodalom

BÁBA K., TÓTH L. ZS. (1999): A *Pomatias elegans* (O. F. Müller 1774) kelet-mecseki előfordulása. – Malakológiai Tájékoztató 17: 121-122.

DAMJANOV, S. G., LIKHAREV, I. M. (1975): Gastropoda terrestria. Fauna Bulgarica 4. – Acad. Scient. Bulg., Sofia, pp. 425.

- GROSSU, A. (1986): *Gastropoda Romaniae* 1. – Editura Litera, București, pp. 524.
- GROSSU, A. (1993): *Gasteropodele din România. Melci marini, de uscat și apă dulce. Compendiu.* – București, pp. 412.
- KERNEY, M. P., CAMERON, R. A. D., JUNGBLUTH, J. H. (1983): *Die Landschnecken Nord- und Mitteleuropas. Ein Bestimmungsbuch für 5 Biologen und Naturfreunde.* – Verlag Paul Parey, Hamburg & Berlin, pp. 384.
- KROLOPP, E., VARGA A. (1991): *A Pomatias elegans (O. F. Müller, 1774) újra felfedezett hazai lelőhelye (Mollusca: Pomatiasidae).* – *Folia Hist.-nat. Mus. Matrensis (Gyöngyös)* 16: 95-103.
- MAJOROS G. (1987): *Malakofaunisztikai érdekességek.* – *Malakológiai Tájékoztató* 7: 19-22.
- PINTÉR, L. (1990): *A survey of the Mollusca in the Bátorliget Nature Reserves.* In: Mahunka, S. (ed.): *The Bátorliget Nature Reserves – after forty years*, p. 237-239. – Hungarian Natural History Museum, Budapest.
- PINTÉR L., RICHNOVSZKY A., S. SZIGETHY A. (1979): *A magyarországi recens puhatestűek elterjedése.* – *Soosiana, Suppl. I.*, pp. 351.
- SCHÜTT, H. (1993): *Türkische Landschnecken. Prodrömus Faunae Anatolicae Molluscorum Terrestrium Viventium Testaceorumque.* – Verlag Christa Hemmen, Wiesbaden, pp. 433.
- SOÓS L. (1943): *A Kárpát-medence Mollusca faunája.* – Akadémiai Kiadó, Budapest.
- SOÓS L. (1956): *Csigák I. Gastropoda I.* – *Fauna Hungariae XIX (2):* 1-80.
- VARGA A. (1994): *A Somogy megyei Múzeum (Kaposvár) Mollusca gyűjteménye.* – *Folia Hist.-nat. Mus. Matrensis (Gyöngyös)* 19: 173-191.
- VARGA A. (1995): *A Dráva menti puhatestű (Mollusca) fauna kutatásának eddigi eredményei.* – *Dunántúli Dolgozatok Természettudományi Sorozat (Pécs)* 8: 9-19.
- VARGA A., UHERKOVICH Á. (1998): *A Dráva menti puhatestű (Mollusca) fauna kutatásának újabb eredményei.* – *Dunántúli Dolgozatok Természettudományi Sorozat (Pécs)* 9: 43-68.
- VÁGVÖLGYI J. (1953): *Bátorliget puhatestű-faunája. Mollusca.* In: Székessy V. (szerk.): *Bátorliget élővilága*, p. 416-429. – Akadémiai Kiadó, Budapest.
- WAGNER, J. (1938): *Neue Schneckenfunde aus dem Transdanubium (1936-1937).* – *Fragmenta Faunistica Hung.* 1: 14-16.

Dr. UHERKOVICH Ákos
H-7633 Pécs,
Építők útja 3/b. I. 6.

TÓTH István Zsolt
H-7150 Bonyhád,
Kossuth L. u. 23.